

Joanna Lipińska
mgr
Uniwersytet Łódzki
e-mail: joanna.lipinska2@edu.uni.lodz.pl
ORCID: 0000-0002-9457-0842

Doręczenie komornicze. Zakres przedmiotowy i podmiotowy doręczenia komorniczego w świetle art. 139¹ k.p.c.

Streszczenie

Przedmiotem niniejszego opracowania jest problematyka dotycząca zagadnienia tzw. doręczenia komorniczego. Regulacja art. 139¹ k.p.c. została wprowadzona na mocy ustawy z dnia 4 lipca 2019 roku o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw.

W opracowaniu podjęto próbę sprecyzowania zakresu zastosowania art. 139¹ k.p.c., w szczególności zakresu podmiotowego i przedmiotowego. Przy omawianiu zakresu przedmiotowego wskazano katalog pism, które podlegają doręczeniu za pośrednictwem komornika sądowego. W szczególności omówiono, czy doręczeniu komorniczemu podlega wniosek o zawiązanie do próby ugodowej, wniosek o zabezpieczenie dowodu składany przed wszczęciem postępowania, postanowienie o przekazaniu sprawy do innego sądu oraz zarządzenia i zobowiązania sądu. Ponadto poczyniono szerokie rozważania dotyczące zakresu podmiotowego omawianej regulacji i udzielono odpowiedzi na pytanie, czy art. 139¹ k.p.c. ma zastosowanie wobec osób prawnych.

Niniejszy artykuł został opracowany na podstawie obowiązujących regulacji prawnych zawartych w ustawie Kodeks postępowania cywilnego, w szczególności w art. 139¹ k.p.c. Został przy tym wykorzystany dotychczasowy dorobek literatury oraz orzecznictwo. W pracy zostało uwzględnione stosowanie regulacji przewidzianej w 139¹ k.p.c. w praktyce sądowej. Wzięto

także pod uwagę praktykę sądów z obszaru apelacji łódzkiej i warszawskiej, wykorzystując do tego celu dorobek kancelarii adwokackiej, w której jest zatrudniona autorka.

Słowa kluczowe: doręczenie komornicze, doręczenie pozwu, doręczenia w postępowaniu cywilnym, zakres przedmiotowy doręczenia komorniczego, zakres podmiotowy doręczenia komorniczego

Wprowadzenie

Na mocy ustawy z dnia 4 lipca 2019 roku o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw¹ dodany został art. 139¹ k.p.c. zawierający rozwiązanie dotychczas nieznanie w polskim postępowaniu cywilnym. W myśl § 1 tego artykułu jeżeli pozwany, pomimo powtórzenia zawiadomienia zgodnie z art. 139 § 1 zd. 2, nie odebrał pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw, a w sprawie nie doręczono mu wcześniej żadnego pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających i nie ma zastosowania art. 139 § 2–3¹ lub inny przepis szczególny przewidujący skutek doręczenia, to przewodniczący zawiadania o tym powoda, przesyłając mu przy tym odpis pisma dla pozwanego i zobowiązując do doręczenia tego pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika. Natomiast według § 2 tego artykułu powód w terminie dwóch miesięcy od dnia doręczenia mu zobowiązania o konieczności doręczenia pisma za pośrednictwem komornika składa do akt potwierdzenie doręczenia pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika albo zwraca pismo i wskazuje aktualny adres pozwanego lub dowód, że pozwany przebywa pod adresem wskazanym w pozwie. Po bezskutecznym upływie terminu stosuje się przepis art. 177 § 1 pkt 6 k.p.c.

1 Dz.U. z 2019 r., poz. 1469, cyt. dalej ZmKPC19. Przepis art. 139¹ k.p.c. wszedł w życie 7 listopada 2019 r. i ma zastosowanie do doręczenia pozwanemu pierwszego pisma wywołującego potrzebę obrony w tym dniu lub później (art. 17). Zob. także Ł. Zamojski, *Doręczenie pozwanemu pierwszego pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony na podstawie art. 139(1) KPC*, „Monitor Prawa Handlowego” 2019, nr 3, s. 13; P. Rylski, *O nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z 4.07.2019 r.*, „Palestra” 2019, nr 11–12, s. 22–23; J. Jankowski, *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego mocą ustawy z 4.7.2019 r. (cz. I – Przepisy ogólne; Właściwość sądu; Skład sądu; Wyłączenie sędziego; Pisma procesowe i Doręczenia; Posiedzenia sądowe; Pozew)*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 18, s. 982; A. Tomaszek, *Nowe zasady postępowania po nowelizacji procedury cywilnej*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 19, s. 1038–1039.

Zakres przedmiotowy zastosowania art. 139¹ k.p.c.

Zastosowanie art. 139¹ k.p.c. według przeważającej części doktryny jest ograniczone pod względem przedmiotowym tylko do doręczenia pozwanemu pierwszego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw, natomiast nie dotyczy doręczania dalszych pism procesowych przesyłanych pozwanemu w toku sprawy². Nie można podzielić stanowiska wyrażonego przez S. Jaworskiego, że regulacja zawarta w art. 139¹ k.p.c. dotyczy „doręczenia pierwszego pisma procesowego stronie przeciwnej, ale też i późniejszych doręczeń dalszych pism procesowych”³. To, że stosowanie omawianej regulacji zachodzi jedynie względem pierwszego pisma procesowego, które jednocześnie wywołuje potrzebę podjęcia obrony praw pozwanego, wynika bowiem wprost z treści przepisu art. 139¹ § 1 zd. 1 k.p.c. Stanowi on, że gdy pozwany, pomimo powtórzenia zawiadomienia zgodnie z art. 139 § 1 zd. 2, nie odebrał pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw, a w sprawie nie doręczono mu wcześniej żadnego pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających i nie ma zastosowania art. 139 § 2–3¹ k.p.c. lub inny przepis szczególny przewidujący skutek doręczenia, przewodniczący zawiadamia o tym powoda, przesyłając mu przy tym odpis pisma dla pozwanego i zobowiązując do doręczenia tego pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika.

Należy zauważyć, że ustawodawca nie określił pojęcia „innego pisma wywołującego potrzebę obrony praw” pozwanego ani nie stworzył katalogu pism, które odpowiadałyby powyższemu wymaganiu⁴. Poza ograniczeniem wymienienia wprost w treści omawianego przepisu pozwu jako pisma, które jest pierwszym pismem wywołującym potrzebę obrony praw drugiej strony, ustawodawca pozostawił otwarty katalog pism, które należy zakwalifikować jako spełniające wymóg pierwszego pisma wywołującego potrzebę obrony praw pozwanego. Z uwagi na tak szeroką i mało precyzyjną regulację już na etapie podjęcia przez sąd decyzji, czy pismo należy traktować jako pismo procesowe wywołujące potrzebę obrony

2 Por. M. Michalska-Marciniak, *art. 139¹ KPC Doręczenie przez powoda*, w: A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. art. 1–205*, Warszawa 2019, s. 890; M. Uliasz, *art. 139¹ Doręczenie pism pozwanemu przez powoda*, w: J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z dnia 4.7.2019 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, Warszawa 2019, s. 101; M. Borodziuk, *Doręczenie komornicze w praktyce sądowej po zmianach procedury cywilnej dokonanych 7 listopada 2019 roku*, „Prokuratura i Prawo” 2021, nr 3, s. 113.

3 S. Jaworski, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do zmian*, Warszawa 2019, s. 92.

4 Por. Ł. Zamojski, op. cit., s. 15.

praw pozwanego, a w konsekwencji ewentualną konieczność zastosowania art. 139¹ k.p.c., mogą pojawić się wątpliwości.

Należy podkreślić, że użyty w przepisie art. 139¹ k.p.c. zwrot „innego pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony praw” drugiej strony jest tożsamy z regulacją zawartą w art. 143 k.p.c. w przedmiocie doręczenie pisma dla osoby, której miejsce pobytu (pозwanego) nie jest znane ustanowionemu kuratorowi⁵. Kurator może być ustanowiony na wniosek osoby zainteresowanej przez sąd orzekający, jeżeli stronie, której miejsce pobytu nie jest znane, ma być doręczony pozew lub inne pismo procesowe wywołujące potrzebę podjęcia obrony jej praw. Również przepis 143 k.p.c. nie zawiera definicji pojęcia „innego pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony praw drugiej strony”. Na podstawie art. 143 k.p.c. w literaturze⁶ zostało jednak ukształtowane jednolite stanowisko interpretacyjne. Przyjmuje się, że innym pismem procesowym wywołującym potrzebę podjęcia obrony praw strony może być inne pismo wszczynające postępowanie, np. pismo obejmujące wniosek o udzielenie zabezpieczenia w wypadku, gdy wyjątkowo jest on doręczany stronie przeciwnej, wniosek o ustalenie, że orzeczenie zagraniczne podlega albo nie podlega uznaniu, wniosek o stwierdzenie wykonalności zagranicznego orzeczenia, wniosek o uznanie lub stwierdzenie wykonalności wyroku sądu polubownego wydanego za granicą lub ugody zawartej przed takim sądem, skargę o uchylenie wyroku sądu polubownego⁷. Należy przyjąć, że rozważania dotyczące interpretacji pojęcia pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony praw strony przeciwnej przyjęte na kanwie art. 143 k.p.c. są właściwe także przy interpretacji przepisu 139¹ k.p.c.

W doktrynie wyrażone jest jednolite stanowisko⁸, że regulacja przewidziana w art. 139¹ k.p.c. znajduje również zastosowanie w postępowaniu nieprocesowym⁹.

5 Por. M. Uliasz, op. cit., s. 101.

6 Por. K. Weitz, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Postępowanie rozpoznawcze*, w: T. Erciński (red.), Warszawa 2016, s. 832.

7 Ibidem.

8 Por. P. Sławicki, P. Sławicki, *Doręczenia pism za pośrednictwem komornika sądowego w postępowaniu nieprocesowym*, „Przegląd Sądowy” 2021, nr 2, s. 20–30 (autorzy wskazali, że artykuł ich autorstwa stanowi polemikę z przedstawionym w literaturze jednolitym stanowiskiem przyjmującym, iż art. 139¹ k.p.c. znajduje zastosowanie do doręczania uczestnikom postępowania odpisu wniosku w postępowaniu nieprocesowym).

9 Por. M. Michalska-Marciniak, *art. 139¹...*, s. 890; M. Uliasz, op. cit., s. 101; J. Bodio, *art. 139(1)*, w: A. Jakubecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do wybranych przepisów nowelizacji 2019*, Lex/el. 2019 (dostęp 2.05.2020); J. Bodio, *art. 139(1) Doręczenie pierwszego pisma przez komornika*, w: T. Zembrzusi (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do*

Trzeba mieć jednak na uwadze to, że wszczęcie postępowania nieprocesowego następuje poprzez zgłoszenie wniosku wszczynającego postępowanie albo z urzędu w wypadkach wskazanych w ustawie¹⁰.

Z pewnością można stwierdzić, że wniosek wszczynający postępowanie nieprocesowe przez wnioskodawcę stanowi pierwsze pismo procesowe wywołujące potrzebę obrony praw uczestnika. W związku z powyższym przy doręczeniu uczestnikowi odpisu wniosku wszczynającego postępowanie winien mieć zastosowanie art. 139¹ k.p.c. Za taką interpretacją przepisu 139¹ k.p.c. opowiada się m.in. D. Markiewicz. Autorka, opisując tzw. tryb doręczenia komorniczego, dokładnie wskazuje dwa podmioty postępowania nieprocesowego biorące w nim udział, tj. „wnioskodawcę” oraz „uczestnika postępowania”, natomiast w ogóle nie odnosi się do postępowania wszczętego z urzędu¹¹.

Problematyczna pozostaje kwestia, jak potraktować w świetle regulacji art. 139¹ k.p.c. wniosek o zawiązanie do próby ugodowej, a ściślej – czy spełnia on walor pisma wywołującego potrzebę obrony praw drugiej strony. Należy przyjąć za słuszny pogląd Sądu Najwyższego, w myśl którego wniosek o zawiązanie do próby ugodowej nie wywołuje potrzeby obrony praw drugiej strony, „skoro przeciwnikowi nic nie grozi”¹². Wydaje się zatem słuszne, że w zakresie wniosku o zawiązanie do próby ugodowej art. 139¹ k.p.c. nie będzie mieć zastosowania. Doręczenie wniosku o zawiązanie do próby ugodowej będzie więc korzystało z fikcji doręczenia uregulowanej w art. 139 § 1 k.p.c.

Podobne wątpliwości z zakwalifikowaniem pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony praw strony przeciwnej, na podstawie art. 139¹ k.p.c., budzi wniosek o zabezpieczenie dowodu składany przed wszczęciem postępowania¹³. W tym przypadku jednak, pomijając rozważania, czy omawiane pismo procesowe wywołuje potrzebę obrony praw strony przeciwnej, zwrócić należy uwagę na treść art. 313 k.p.c. Zgodnie z nim zabezpieczenie dowodu może być dopuszczalne bez wezwania przeciwnika tylko w przypadkach niecierpiących zwłoki albo gdy przeciwnik nie może być wskazany lub gdy miejsce jego pobytu nie jest znane. Mając na uwadze powyższe, przyjąć należy, że w przypadku braku odebrania przez przeciwnika

zmian, t. I, Warszawa 2020, s. 339; D. Markiewicz, *art. 139¹ Doręczenie pisma pozwanemu przez powoda*, w: T. Szanciło (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. art. 1–50539. Tom I*, Warszawa 2019, s. 570.

10 W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2020, s. 335 i n.

11 D. Markiewicz, *op. cit.*, s. 570.

12 Wyrok SN z dnia 1 lipca 1946 r., II C 286/46, OSNC 1947, nr 1, poz. 28, Legalis nr 1045663.

13 Por. Ł. Zamojski, *op. cit.*, s. 16.

awizowanej przesyłki sądowej zawierającej wniosek o zabezpieczenie dowodu przed wszczęciem postępowania również nie będzie zachodziła konieczność doręczenia w trybie art. 139¹ k.p.c. ze względu na możliwość odstąpienia przez sąd od doręczenia korespondencji na mocy art. 313 k.p.c.¹⁴

W literaturze zwraca się uwagę na problem doręczenia postanowienia o przekazaniu sprawy do innego sądu równorzędnego lub niższego¹⁵. Wskazane powyżej postanowienie jest *de facto* pierwszym pismem w sprawie, które winno być przesłane przeciwnikowi sporu, przy czym jest ono przesyłane przed doręczeniem odpisu pozwu. Ponadto z uwagi na możliwość zaskarżenia postanowienia w sprawie przekazania sprawy sądowi równorzędnemu lub niższemu (art. 394 § 1 pkt 4 k.p.c.) stwierdzić należy, że niniejsze pismo wywołuje potrzebę obrony praw drugiej strony. W tym przypadku jednak uwidacznia się kolejny problem, a mianowicie, czy art. 139¹ k.p.c. wymaga, aby dane pismo poza tym, że jest pierwszym pismem wywołującym potrzebę obrony praw przeciwnika, było również pismem procesowym. Słuszny jest pogląd wyrażony przez D. Markiewicz, że przepis 139¹ k.p.c. odnosi się wyłącznie do pism procesowych, a więc pochodzących od stron¹⁶. Przez pojęcie „pismo procesowe” winno się rozumieć zaś pismo pochodzące od stron postępowania. Taka interpretacja wynika z tego, że zgodnie z treścią § 10 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 roku w sprawie zasad techniki prawodawczej¹⁷ przy tworzeniu ustaw do oznaczenia jednakowych pojęć w jednym akcie prawnym należy używać jednakowych określeń, a różnych pojęć nie oznacza się tymi samymi określeniami. W związku z powyższym, zgodnie z art. 125 § 1 k.p.c., stanowiącym, że pisma procesowe obejmują wnioski i oświadczenia stron składane poza rozprawą, jest słuszne stwierdzenie, że pismo procesowe może być złożone jedynie przez stronę postępowania. *A contrario*, pismem procesowym nie jest orzeczenie sądu, zarządzenie sądu, zawiadomienie o terminie rozprawy czy np. zobowiązanie sądu.

Istotnym argumentem przemawiającym za uznaniem, że art. 139¹ k.p.c. dotyczy jedynie doręczania pism procesowych, a więc tylko pism pochodzących od stron postępowania, natomiast nie odnosi się do doręczania orzeczeń i innych pism

14 M. Uliasz, op. cit., s. 101, podkreśla, że do kategorii innego pisma procesowego należy zakwalifikować wniosek o zabezpieczenie dowodu, który jest składany przed wszczęciem postępowania.

15 D. Markiewicz, op. cit., s. 570.

16 Ibidem.

17 Tekst jedn. Dz.U. z 2016 r., poz. 283 ze zm.

sądowych świadczy też m.in. treść przepisów art. 133 § 2¹, § 2², § 2³ k.p.c.¹⁸ oraz art. 140 k.p.c.¹⁹. Wymienione powyżej przepisy, poza art. 140 k.p.c., zostały wprowadzone, podobnie jak regulacja art. 139¹ k.p.c., na mocy ustawy z dnia 4 lipca 2019 roku ZmKPC19. Wynika z tego, że gdyby ustawodawca chciał, aby w trybie art. 139¹ k.p.c. doręczane miały być m.in. orzeczenia sądu, to przepisy byłyby ujednolicone. Warto zwrócić uwagę, że art. 133 k.p.c. oraz 140 k.p.c., w przeciwieństwie do art. 139¹ k.p.c., wyraźnie różnicują doręczenie pism procesowych oraz orzeczeń. Z tego można wywnioskować, że intencją ustawodawcy było uznanie, iż doręczenie uregulowane w art. 139¹ k.p.c. ma odnosić się jedynie do pism procesowych²⁰.

Potwierdzeniem tej tezy może być również relacja między art. 139¹ k.p.c. a art. 3 ust. 4 pkt 1 ustawy dnia 22 marca 2018 roku o komornikach sądowych²¹. Artykuł 139¹ k.p.c. wprost stanowi, że niniejszy przepis znajdzie zastosowanie, gdy pozwany pomimo powtórzenia zawiadomienia zgodnie z art. 139 k.p.c. nie odebrał pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony jego praw. Natomiast art. 3 ust. 4 pkt 1 KomSądU stanowi, że komornik, poza zadaniami określonymi w ust. 3, na zlecenie sądu albo wniosek powoda zobowiązanego przez sąd na podstawie art. 139¹ § 1 k.p.c. osobiście doręcza bezpośrednio adresatowi zawiadomienia sądowe, pisma procesowe oraz inne dokumenty sądowe za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty albo stwierdza, że adresat pod podanym adresem nie zamieszkuje. Zakres przedmiotowy pism, które doręczane są przez komorników sądowych na mocy art. 3 ust. 4 pkt 1 KomSądU, jest szerszy, niż wynika to z regulacji określonej w art. 139¹ k.p.c. W odniesieniu do ustawy o komornikach sądowych ustawodawca nie ograniczył możliwości doręczania dokumentów jedynie do pism procesowych, lecz rozszerzył katalog również do orzeczeń, zawiadomień sądowych oraz innych dokumentów sądowych. Zauważyć można zatem niespójność regulacji dotyczącej tego samego zagadnienia. Otóż komornicy sądowi na mocy przepisów ustawy o komornikach sądowych uprawnieni są do przesyłania pozwanym nie tylko pism procesowych, lecz także orzeczeń sądowych. Widoczna jest niekonsekwencja ustawodawcy, który w art. 3 KomSądU mającej na celu doprecyzowanie art. 139¹ k.p.c. reguluje instytucję doręczenia komorniczego w sposób szerszy niż wynika to z k.p.c. Należy zgodzić się więc z poglądem wyrażonym przez część doktryny,

18 Art. 133 § 2¹ k.p.c. dodany przez art. 1 pkt 43 lit. a ustawy z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (ZmKPC19) (Dz.U. poz. 1469), art. 133 § 2² k.p.c. dodany przez art. 1 pkt 43 lit. a ZmKPC19, art. 133 § 2³ według numeracji ustalonej przez art. 1 pkt 43 lit. c ZmKPC19.

19 Por. Ł. Zamojski, op. cit., s. 15.

20 Ibidem. Por. D. Markiewicz, op. cit., s. 570; M. Uliasz, op. cit., s. 101.

21 Dz.U. z 2020 r., poz. 121, cyt. dalej jako: KomSądU.

że zachodzi niezbędna konieczność precyzyjnego sformułowania przepisu art. 139¹ k.p.c., która wykluczyłaby omówione powyżej wątpliwości²².

Mając na uwadze przedstawione wyżej argumenty, wydaje się, że postanowienie o przekazaniu sprawy do innego sądu równorzędnego lub niższego, wydane przez sąd niewłaściwy do rozpoznania sprawy, mimo iż jest pierwszym pismem w sprawie, rodzi potrzebę obrony praw drugiej strony, nie stanowi pisma procesowego, które podlega doręczeniu w trybie art. 139¹ k.p.c., lecz odniesie skutek doręczenia poprzez *per aviso* (art. 139 § 1 k.p.c.).

Ponieważ art. 139¹ k.p.c. traktuje jedynie o doręczaniu pism procesowych, a pomija kwestię doręczania orzeczeń i ewentualnie innych pism sądowych (np. zobowiązań dla stron), powstają na tym tle bardzo istotne problemy praktyczne. Po pierwsze, sąd przysyłając pozwanemu odpis pozwu zawsze odrębnym pismem dołączonym do odpisu pozwu, zobowiązuje go do ustosunkowania się do pozwu. Sąd zakreśla pozwanemu stosowny termin, nie krótszy niż dwa tygodnie, na przesłanie odpowiedzi na pozew stanowiącej wyrażenie swojego stanowiska i zgłoszenia ewentualnych wniosków dowodowych. W związku z czym oczywistym jest, że przy doręczeniu tzw. komorniczym na podstawie art. 139¹ k.p.c. pozwany winien również otrzymać odpis pozwu oraz pismo ze zobowiązaniem sądu w przedmiocie ustosunkowania się do pozwu. Redakcja i literalna wykładnia przepisu art. 139¹ k.p.c. jednakże nie przewiduje doręczenia pozwanemu pisma ze zobowiązaniem, lecz samego odpisu pozwu, stanowiącego pierwsze pismo procesowe wywołujące potrzebę obrony praw pozwanego. Z praktycznego punktu widzenia ma to zatem zasadnicze znaczenie, gdyż z przepisów prawa nie wynika, czy możliwe przy zastosowaniu art. 139¹ k.p.c. jest przesłanie do pozwanego jednocześnie odpisu pozwu wraz ze zobowiązaniem, czy najpierw samego odpisu pozwu, a następnie po jego skutecznym doręczeniu w trybie art. 139¹ k.p.c. zobowiązania do udzielenia odpowiedzi na pozew.

Mając na uwadze wykładnię funkcjonalną, właściwe wydaje się pierwsze podejście, czyli doręczenie zarówno odpisu pozwu, jak i zobowiązania sądu w przedmiocie ustosunkowania się do pozwu i złożenia wniosków dowodowych jednocześnie. Stanowisko takie prezentuje M. Michalska-Marciniak, która wskazuje, że będzie to doręczenie odpisu pozwu, ewentualnie razem z innymi dokumentami, np. zobowiązaniem do złożenia odpowiedzi na pozew, wezwaniem na rozprawę²³.

Drugi praktyczny problem, jaki powstaje, mający donioślejsze skutki prawne niż omawiane wyżej zagadnienie, dotyczy doręczania wraz z odpisem pozwu

22 Ł. Zamojski, op. cit., s. 17; D. Markiewicz, op. cit., s. 570.

23 M. Michalska-Marciniak, *art. 139¹...*, s. 890.

nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym lub w postępowaniu nakazowym. Podobnie jak przy poprzednim zagadnieniu, również w przypadku doręczania nakazów zapłaty w trybie art. 139¹ k.p.c. możliwe są dwa rozwiązania²⁴. Według pierwszego sąd może zobowiązać powoda do doręczenia za pośrednictwem komornika sądowego odpisu pozwu wraz z nakazem zapłaty, według drugiego – do doręczenia jedynie odpisu pozwu, a następnie nakazu zapłaty. W praktyce sądowej można spotkać się ze stosowaniem obu rozwiązań²⁵.

Konieczne jest zwrócenie uwagi, że przy zastosowaniu drugiego rozwiązania pozwany uzyskuje dodatkowy czas na przygotowanie się do procesu. Pozwany, czekając na przesłanie nakazu zapłaty, może gromadzić materiał dowodowy, skonsultować się z profesjonalnym pełnomocnikiem, czy szczegółowo przeanalizować sprawę. Ponadto nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym z chwilą wydania stanowi tytuł zabezpieczający, wykonalny bez nadawania mu klauzuli wykonalności (art. 492 § 1 k.p.c.). W związku z tym przesłanie nakazu zapłaty pozwanemu w późniejszym terminie niż wraz z odpisem pozwu doprowadziłoby do naruszenia art. 492 § 1 k.p.c., a także pozbawiłoby sensu instytucji nakazu zapłaty. Z tego też względu za słuszne wydaje się przyjęcie pierwszego rozwiązania i doręczenie jednocześnie nakazu zapłaty wraz z odpisem pozwu²⁶.

Trzeba jednak zaznaczyć, że doręczanie orzeczeń sądowych albo innych pism sądowych za pośrednictwem komorników sądowych na zlecenie powoda można uznać za próbę obejścia regulacji określonej w art. 139¹ k.p.c. Jeśli zatem nakazy sądowe miałyby być doręczane za pośrednictwem komorników sądowych na zlecenie strony powodowej, której sąd przesłał komplet dokumentów wraz ze zobowiązaniem do podjęcia doręczenia w trybie art. 139¹ k.p.c., wydaje się konieczne dokonanie zmian art. 139¹ k.p.c. Zmiana może polegać na wykreśleniu słowa „procesowego” i wskazaniu, że przepis dotyczy ogólnie doręczenia „pism”, a nie jedynie „pism procesowych”. Druga możliwość zmiany art. 139¹ k.p.c. mogłaby polegać na dodaniu w nim zwrotu „oraz orzeczenia i innych pism sądowych”.

24 A. Rewerska, *Zobowiązanie do doręczenia pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony praw pozwanego za pośrednictwem komornika – art. 139¹ k.p.c.*, w: M. Białecki, S. Kotas-Turoboyska, F. Manikowski, E. Szczepanowska (red.), *Nowelizacja postępowania cywilnego. Wpływ zmian na praktykę sądową*, Warszawa 2021, s. 379.

25 Praktyka łódzkich sądów przyjmuje wariant doręczania jednocześnie odpisu pozwu wraz z nakazem zapłaty, w warszawskich sądach można spotkać się z praktyką przesyłania jedynie odpisu pozwu bez nakazu zapłaty.

26 M. Uliasz, op. cit., s. 101; M. Michalska-Marciniak, *art. 139¹...*, s. 890; Ł. Zamojski, op. cit., s. 16; P. Sławicki, P. Sławicki, *Doręczenia pism za pośrednictwem komornika sądowego w postępowaniu zabezpieczającym, klauzulowym i egzekucyjnym*, „Przegląd Sądowy” 2020, nr 11–12, s. 77.

Należy zwrócić uwagę na kolejny problem, który wyłania się w związku z art. 139¹ k.p.c. Przy zastosowaniu nowego sposobu doręczania pism procesowych sąd przekazuje powodowi komplet dokumentów, który winien zostać przekazany za pośrednictwem komornika sądowego pozwanemu. Wśród dokumentów poza odpisem pozwu wraz z załącznikami znajdują się pisma sądowe, w tym również orzeczenia, w szczególności nakazy zapłaty. Rodzi się jednak pytanie, czy rzeczywiście powód dostarczy komornikowi sądowemu pełen komplet dokumentów w identycznej ilości, jaką otrzymał z sądu w celu doręczania pozwanemu na mocy art. 139¹ k.p.c.

Z założenia ustawodawcy wynika, że powód otrzymujący od sądu rozpoznającego sprawę komplet dokumentów, który ma następnie przekazać komornikowi sądowemu, aby ten doręczył je pozwanemu, jest rzetelny i uczciwy. Ustawodawca w ogóle nie dopuścił możliwości i nie przewidział, że w praktyce może zdarzyć się, że pozwany nie otrzyma pełnego kompletu dokumentów. Brak kompletnego zestawu dokumentów wynikać może zarówno z oczywistej omyłki powoda, który błędnie nie dostarczy komornikowi sądowemu wszystkich dokumentów. Może być również celowym działaniem powoda, chcącego np. zataić przed pozwanym pewne dokumenty, stanowiące załączniki do pozwu, by w ten sposób zwiększyć swoje szanse na wygranie procesu. Może to być np. umyślne niedołączenie do przesyłki adresowanej pozwanemu zobowiązania sądu w przedmiocie doręczenia odpowiedzi na pozew wraz z pouczeniami. Artykuł 205¹ k.p.c. nakłada obowiązek złożenia odpowiedzi na pozew pod rygorem zwrotu pisma w przypadku uchybienia terminu do jego wniesienia (art. 205¹ § 2 k.p.c.). Niezłożenie przez pozwanego odpowiedzi na pozew w określonym przez sąd terminie będzie skutkowało uznaniem za przyznanie twierdzeń co do faktów przytoczonych w pozwie, zgodnie z art. 230 k.p.c. w zw. z art. 229 k.p.c. W konsekwencji sąd, na podstawie art. 339 § 1 k.p.c., będzie mieć możliwość wydania wyroku zaocznego na posiedzeniu niejawnym.

Kłopotliwa sytuacja może również powstać, jeśli nieuczciwy powód otrzymujący zobowiązanie sądu do doręczenia za pośrednictwem komornika sądowego odpisu pozwu i nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym nie przekaże nakazu zapłaty, tylko zachowa go dla siebie. W takiej sytuacji powód będzie dysponować dwoma nakazami zapłaty, które z chwilą wydania stanowią tytuły zabezpieczające.

Z całą pewnością można stwierdzić, że ustawodawca nie może przewidzieć wszelkich praktycznych problemów, jakie mogą powstać podczas stosowania przepisów, powinien jednak podjąć próbę zabezpieczenia interesów każdej ze stron postępowania. O ile sąd, doręczając korespondencję profesjonalnemu pełnomocnikowi powoda, może mieć co do zasady pewność, że w identycznej formie i ilości dokumenty zostaną przekazane komornikowi sądowemu, o tyle przy

przekazywaniu korespondencji powodowi działającemu bez pełnomocnika pewność ta może być mniejsza.

Opisany powyżej problem rozstał rozwiązany dopiero na mocy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 roku zmieniającego Regulamin urzędowania sądów powszechnych²⁷, który wszedł w życie w dniu 9 października 2020 roku. Zgodnie z § 96 ust. 1a Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości – Regulamin urzędowania sądów powszechnych²⁸ w przypadku doręczenia w trybie art. 139¹ k.p.c. powodowi doręcza się zaadresowaną w sposób przyjęty dla korespondencji sądowej kopertę zawierającą wszystkie pisma podlegające doręczeniu, zamkniętą w sposób uniemożliwiający dostęp do zawartości przesyłki bez pozostawienia widocznych śladów, wraz ze zobowiązaniem do doręczenia tego pisma pozwanemu za pośrednictwem komornika oraz pouczeniem o treści art. 139¹ § 2 k.p.c.

Oczywiście za otwarcie koperty zawierającej dokumenty dla pozwanego powodowi nie grożą żadne sankcje, zwłaszcza że dokonanie otwarcia koperty może wynikać z oczywistej omyłki. Konieczne jest więc wprowadzenie procedury przewidującej odpieczętowanie przez powoda korespondencji adresowanej do pozwanego. W takiej sytuacji komornicy powinni sporządzać protokoły, z których będzie wynikać, jakie dokumenty i w jakiej liczbie otrzymał do doręczenia pozwanemu w trybie art. 139¹ k.p.c. Z uwagi na ewentualną czasochłonność sporządzania takich protokołów, w których wymienione byłyby wszystkie załączniki pozwu, orzeczenia i inne pisma sądowe, wydaje się jednak że wystarczające byłoby sporządzanie przez komorników sądowych chociaż adnotacji z informacją o liczbie dokumentów. Mimo że rozwiązanie to jest mniej korzystne, zapewnia pozwanemu większe bezpieczeństwo i daje możliwość udowodnienia przed sądem, że rzeczywiście nie otrzymał pełnego kompletu dokumentacji.

Przed wprowadzeniem § 96 ust. 1a Regulaminu urzędowania sądów powszechnych, z uwagi na obawę, że dojdzie do sytuacji, gdy nieuczciwy powód zachowa dla siebie wydany przez sąd nakaz zapłaty, który winien być doręczony pozwanemu, przy jednoczesnym dotychczasowym braku przepisów nakazujących przesyłanie kompletu korespondencji w zalakowanej odrębnej kopercie, można było spotkać się ze słusznymi postulatami wyrażonymi w literaturze o konieczności stosowania art. 3 ust. 4 pkt 1 KomSądU. Jak wskazywał Ł. Zamojski, najlepszym rozwiązaniem jest przyjęcie, żeby po wydaniu nakazu zapłaty w przypadku zwrotu korespondencji od pozwanego na skutek podwójnej awizacji przewodniczący zarządził

27 Dz.U. z 2020 r., poz. 1640.

28 Dz.U. z 2019 r., poz. 1141, cyt. dalej jako: Regulamin urzędowania sądów powszechnych.

doręczenie tej korespondencji za pośrednictwem komornika sądowego, stosując bezpośrednio art. 3 ust. 4 pkt 1 KomSądU, a nie art. 139¹ § 1 k.p.c. Zasadnicza różnica będzie wówczas polegać na tym, że to sąd kieruje bezpośrednio do komornika wnioski o wykonanie czynności doręczenia²⁹. Wydaje się, że wyrażony przez Ł. Zamojskiego postulat, niezależnie od wprowadzenia § 96 ust. 1a Regulaminu urzędowania sądów powszechnych, jest nadal aktualny, gdyż obowiązek przesyłania korespondencji w zalakowanej kopercie nie wyklucza możliwości otwarcia koperty przez powoda. Przy zastosowaniu art. 3 ust. 4 pkt 1 KomSądU, który stanowi, że komornik na zlecenie sądu osobiście doręcza bezpośrednio adresatowi zawiadomienia sądowe, pisma procesowe oraz inne dokumenty sądowe za potwierdzeniem odbioru i oznaczeniem daty, albo stwierdza, że adresat pod podanym adresem nie zamieszkuje, można uniknąć potencjalnego zagrożenia związanego z brakiem doręczenia nakazu zapłaty pozwanemu i dysponowania dwoma nakazami zapłaty przez powoda. Ponadto w ten sposób sąd pomijałby etap odsyłania odpisu pozwu powodowi, co znacznie przyspieszałoby procedowanie w sprawie.

Zakres podmiotowy zastosowania art. 139¹ k.p.c.

Omawiana regulacja art. 139¹ k.p.c. dotycząca doręczenia pozwanemu pierwszego pisma procesowego za pośrednictwem komornika sądowego ma z pewnością zastosowanie wobec doręczenia pisma i ewentualnie poszukiwania adresu pozwanego, który występuje w postępowaniu jako osoba fizyczna nieprowadząca działalności gospodarczej. Natomiast w doktrynie wątpliwości budzi zagadnienie, czy przepis art. 139¹ k.p.c. winien mieć zastosowanie przy doręczeniu pism i poszukiwaniu aktualnego adresu względem osób prawnych wpisanych do Krajowego Rejestru Sądowego i osób je reprezentujących.

Wydaje się, że słuszne jest stanowisko, zgodnie z którym regulacja przewidująca tzw. doręczenie komornicze odnosi się tylko do osób fizycznych jako pozwanych, natomiast nie ma zastosowania przy osobach prawnych. Tak też przyjmuje większa część przedstawicieli doktryny³⁰. Za słusznością niniejszego stanowiska przemawiają dwa argumenty podnoszone w literaturze przedmiotu. Pierwszym z nich jest wzmianka o wyłączeniu stosowania art. 139¹ § 1 k.p.c. w sytuacji, gdy ma zastosowanie art. 139 § 2–3¹ k.p.c.³¹. Ustawodawca w art. 139 § 3–3¹ k.p.c. przyjmuje

²⁹ Ł. Zamojski, op. cit., s. 15; por. P. Ryński, op. cit., s. 23.

³⁰ Por. M. Michalska-Marciniak, *Art. 139¹...*, s. 890; Ł. Zamojski, op. cit., s. 17; D. Markiewicz, op. cit., s. 570.

³¹ M. Michalska-Marciniak, *Art. 139¹...*, s. 890.

zastosowanie fikcji prawnej do osób prawnych oraz osób reprezentujących podmiot wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego, likwidatorów, prokurentów, członków organów lub osób uprawnionych do powołania zarządu, gdy nie można doręczyć pisma w sposób przewidziany w artykułach poprzedzających ze względu na nieujawnienie w rejestrze zmiany adresu, poprzez pozostawienie pisma w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia. Oczywiście jest, że na podmiocie wpisanym do rejestru np. Krajowego Rejestru Sądowego spoczywa obowiązek ujawnienia każdej zmiany adresu, a niedopełnieniem tego obowiązku jest negatywna konsekwencja m.in. w postaci zastosowania fikcji doręczenia.

Skoro ustawodawca przewiduje w art. 139 § 3–3¹ k.p.c. fikcję doręczenia, gdyby okazało się, że pozwany zmienił siedzibę, a nie ujawnił tej okoliczności, to nielogiczne byłoby jednoczesne umożliwienie zastosowania tzw. doręczenia komorniczego. Nieujawnienie w rejestrze zmiany adresu, wskutek czego dochodzi do niemożności doręczenia pisma, winno stanowić zakończenie procedury związanej z próbą doręczenia, gdyż pismo powinno pozostać w aktach sprawy ze skutkiem doręczenia. Wydaje się, że ostatni dzień, w którym pozwany ma możliwość odebrania awizowanej dwukrotnie przesyłki sądowej, powinien być końcem podejmowania prób doręczenia pisma. Wobec tego ze względu na uregulowanie art. 139 § 3–3¹ k.p.c. przewidujące fikcję doręczenia, przy jednoczesnej regulacji art. 139 § 3–3¹ k.p.c., nielogiczne jest dokonywanie czynności zmierzających do doręczenia pisma za pośrednictwem komornika czy w ewentualnej dalszej konsekwencji poszukiwanie aktualnego adresu.

Po drugie, instytucję tzw. doręczenia komorniczego należy postrzegać całościowo, a więc nie tylko interpretując regulację art. 139¹ k.p.c., lecz także przepisy zawarte w ustawie o komornikach sądowych³². W związku z tym nie bez znaczenia pozostaje okoliczność, że ustawodawca w przepisie art. 3 ust. 3 pkt 1 i 1a KomSądU używa odpowiednio zwrotów „adresat pod podanym adresem nie zamieszkuje” i „ustalenia aktualnego adresu zamieszkania adresata”³³. W dalszych regulacjach ustawy o komornikach sądowych ustawodawca pozostaje konsekwentny i w art. 3a ust. 2 KomSądU stosuje sformułowanie: „adresat zamieszkuje pod wskazanym adresem”. Dokładnie tych samych zwrotów, jak wskazano wyżej, ustawodawca używa w art. 3a ust. 3 i 4 KomSądU oraz w art. 3b zd. 1 KomSądU. Zauważyć należy, że adres zamieszkania również w świetle innych regulacji ustawowych związany jest tylko i wyłącznie z osobą fizyczną. Natomiast wobec osób prawnych nigdy nie

32 Por. Ł. Zamojski, op. cit., s. 15.

33 Ibidem, s. 15–17.

używa się sformułowania „adres zamieszkania”, lecz „siedziba” ewentualnie „adres filii, oddziału, głównej siedziby działalności”³⁴.

Kwestia tego, czy instytucja doręczenia komorniczego ma zastosowanie wobec osób prawnych występujących w postępowaniu w charakterze pozwanych, czy nie, nie powinna więc budzić wątpliwości i sporów w doktrynie oraz rodzić problemów praktycznych dla sądów, powodów i reprezentujących ich pełnomocników oraz komorników. Należy jednak zauważyć, że pomimo przeważającego stanowiska doktryny o niestosowaniu art. 139¹ k.p.c. wobec osób prawnych w praktyce można się spotkać z nakładaniem na powodów obowiązku doręczenia komorniczego, gdy pozwanym jest osoba prawna³⁵. W związku z tym *de lege ferenda* konieczne jest dookreślenie, że doręczenie komornicze ma zastosowanie tylko do osób fizycznych występujących w postępowaniu w charakterze pozwanych³⁶.

Dodatkowo wątpliwości budzi kwestia zastosowania art. 139¹ k.p.c. względem osób fizycznych wpisanych do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej. Jak zauważył B. Włodkiewicz³⁷, w tym przypadku należy dokonać analizy art. 133 § 2¹ k.p.c. oraz 139 § 3 k.p.c. Pierwszy z nich stanowi, że pisma procesowe lub orzeczenia dla przedsiębiorcy wpisanego do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej doręcza się na adres do doręczeń udostępniony w tej ewidencji, chyba że przedsiębiorca wskazał inny adres do doręczeń. Natomiast zgodnie z art. 139 § 3 k.p.c. stronie podlegającej wpisowi do rejestru sądowego doręcza się pisma przy zastosowaniu fikcji doręczenia poprzez pozostawienie pisma w aktach sprawy. W literaturze przedmiotu podkreśla się, że za doręczone w świetle przepisu art. 139 § 3 k.p.c. nie mogą być uznawane pozwy doręczane pozwanym – indywidualnym przedsiębiorcom wpisanym do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, gdyż podmioty te nie są pouczone o negatywnych skutkach nieujawnienia w ewidencji zmiany adresu³⁸. B. Włodkiewicz podkreśla, że choć o wyłączeniu zastosowania art. 139¹ k.p.c. będą

34 Ibidem, s. 17.

35 Praktyka łódzkich sądów.

36 Ł. Zamojski, op. cit., s. 17; por. M. Michalska-Marciniak, *art. 139¹...*, s. 890.

37 B. Włodkiewicz, *Funkcja ochronna doręczenia na podstawie art. 139¹ K.P.C.*, w: M. Dziura, T. Zembrzuski (red.), *Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, Warszawa 2021, s. 211.

38 S. Sołtysik, *Doręczenie komornicze (art. 139¹ k.p.c.) – próba oceny regulacji ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania przez ustawodawcę konstrukcji doręczenia autonomicznego*, w: M. Dziura, T. Zembrzuski (red.), *Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, Warszawa 2021, s. 225; P. Rylski, op. cit., s. 22–23; M. Michalska-Marciniak, *art. 133 KPC Odbiorca*, w: A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. art. 1–205*, Legalis/el. (dostęp 21.09.2021).

świadczyc wskazane w jego treści odniesienia do art. 139 § 2–3¹ k.p.c., to wobec osób fizycznych wpisanych do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej art. 139¹ k.p.c. będzie mieć zastosowanie. Zdaniem autora odmienne wnioski można wyprowadzić przy zastosowaniu wykładni celowościowej. Słuszny jest pogląd, że zastosowanie doręczenia komorniczego względem osób fizycznych wpisanych do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej jest nadmierny, skoro korespondencja została doręczona na adres, który został ujawniony w ewidencji³⁹. Nie można przy tym zapomnieć o roli i funkcji, jaką pełni ewidencja, która oparta jest na zasadzie jawności oraz domniemaniu prawdziwości wpisów⁴⁰. Wobec tego nieuzasadniona byłaby wykładnia prowadząca do uznania, że do osób prawnych nie będzie mieć zastosowania art. 139¹ k.p.c., ponieważ doręczenia dokonuje się na adres ujawniony w rejestrze sądowym, natomiast wobec osób fizycznych wpisanych do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej art. 139¹ k.p.c. miałyby mieć zastosowanie, mimo że korespondencja przesyłana jest na adres ujawniony w ewidencji. Mając na uwadze powyższe, stwierdzić należy, że względem podmiotów wpisanych do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej wystarczające jest doręczenie przez awizo, na adres ujawniony w ewidencji⁴¹. W praktyce jednak, pomimo adresowania korespondencji do pozwanych – osób fizycznych wpisanych do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej na adres ujawniony w ewidencji, sądy nakładają na powodów zobowiązanie wynikające z art. 139¹ k.p.c.⁴²

Zastosowanie art. 139¹ k.p.c.

w elektronicznym postępowaniu upominawczym i egzekucyjnym

Z pewnością można stwierdzić, że w elektronicznym postępowaniu upominawczym art. 139¹ k.p.c. nie ma zastosowania, co wynika *expressis verbis* z treści art. 505²⁹ § 1 k.p.c. Przepis 505²⁹ § 1 k.p.c. stanowi, że w elektronicznym postępowaniu upominawczym nie stosuje się przepisów o postępowaniach odrębnych innych niż wymienione w art. 505²⁸ § 1 oraz przepisów art. 130^{1a}, art. 139 § 5, art. 139¹ k.p.c.

W przypadku doręczeń w elektronicznym postępowaniu upominawczym na mocy ustawy z 4 lipca 2019 roku ZmKPC19 wprowadzono rozwiązanie, według którego doręczenie nakazu zapłaty na skutek fikcji doręczenia pozwanemu uznaje

³⁹ B. Włodkiewicz, op. cit., s. 211–212.

⁴⁰ M. Michalska-Marcinak, *art. 133...*

⁴¹ B. Włodkiewicz, op. cit., s. 212.

⁴² Praktyka sądów apelacji łódzkiej.

się za skuteczne, o ile adres, pod którym pozostawiono awiza, jest zgodny z adresem ujawnionym w rejestrze PESEL. W przeciwnym przypadku nakaz zapłaty podlega uchyleniu, a postępowanie może być umorzona (art. 505³⁴ § 2 k.p.c.). Należy zwrócić uwagę na pogląd wyrażony przez M. Uliasz, że

zgodność adresu, pod którym doręczono pismo, z adresem zameldowania ujawnionym w rejestrze PESEL (który może być nieaktualny) nie stanowi pewnej gwarancji ochrony interesów pozwanego. Wydaje się, że wprowadzenie takiej wyjątkowej regulacji jest podyktowane wyłącznie względami organizacyjnymi (odciążenie e-sądu). Z punktu widzenia ochrony interesów pozwanych takie zróżnicowanie skuteczności doręczenia nie znajduje wystarczającego uzasadnienia. Poziom tej ochrony jest bowiem uzależniony od woli powoda, który decyduje o tym, czy będzie dochodził roszczenia w elektronicznym postępowaniu upominawczym, czy w postępowaniu tradycyjnym⁴³.

Ustawodawca stosowanie art. 139¹ k.p.c. wyraźnie wyłączył wobec doręczeń dokonywanych za pośrednictwem komorników sądowych w postępowaniach egzekucyjnych. Regulację w tym przedmiocie wprowadzono mocą ustawy z 4 lipca 2019 roku ZmKPC19 w dodanym § 2 w art. 759² k.p.c. W doktrynie można jednak spotkać się z krytycznym poglądem dotyczącym wprowadzenia wyłączenia możliwości stosowania art. 139¹ k.p.c. w postępowaniu egzekucyjnym w przypadku doręczeń za pośrednictwem komornika sądowego. Negatywne stanowisko w omawianej kwestii wyraził M. Uliasz, który podkreślił, że nie jest jasne, jaki jest zakres stosowania tego wyłączenia, gdyż przepis 759² k.p.c. jest obciążony błędem logicznym (wewnętrzna sprzeczność). Skoro doręczenia za pośrednictwem komornika są dopuszczalne wyłącznie w razie spełnienia przesłanek określonych w art. 139¹ k.p.c. w brzmieniu nadanym ZmKPC19, to nie jest możliwe wyłączenie stosowania tego przepisu do takich doręczeń. Wyłączenie to oznacza bowiem, że nie są one dopuszczalne. Przepis art. 759² k.p.c. w brzmieniu nadanym ZmKPC19 należy zatem interpretować przy wykorzystaniu reguł wykładni celowościowej i przyjąć, że regulacja ta wyłącza stosowanie art. 139¹ k.p.c. w brzmieniu nadanym ZmKPC19 w postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym przez komornika⁴⁴.

Wydaje się, że pogląd ten jest zbyt daleko idący i nie można go przyjąć za słuszny. Trzeba zwrócić uwagę na to, że doręczenie zgodnie z art. 139¹ k.p.c. nie odnosi się jedynie do kwestii samej czynności technicznej, jaką jest doręczenie korespondencji za pośrednictwem komornika sądowego, lecz całej procedury związanej z kwestią doręczenia pism za pośrednictwem komorników sądowych. Wątpliwe

43 M. Uliasz, op. cit., s. 101.

44 Ibidem, s. 102.

wyduje się więc twierdzenie, że art. 759² § 2 k.p.c. zawiera błąd logiczny z uwagi na jednoczesne wyłączenie możliwości stosowania doręczenia komorniczego w trybie art. 139¹ k.p.c. przy doręczeniu pism w postępowaniu egzekucyjnym za pośrednictwem komornika. Trzeba zwrócić uwagę, że art. 759² § 2 k.p.c. nie wyłącza w ogóle możliwości doręczenia korespondencji za pośrednictwem komornika, lecz doręczenia za pośrednictwem komornika przy zastosowaniu całej procedury określonej w art. 139¹ k.p.c. Gdyby nie zastosowano w art. 759² § 2 k.p.c. wyłączenia art. 139¹ k.p.c., doszłoby do sytuacji, w której komornik sądowy, jako organ prowadzący postępowanie egzekucyjne, po stwierdzeniu nieskuteczności doręczenia korespondencji dłużnikowi zgodnie z dyspozycją art. 139¹ k.p.c. winien zawiadomić o tym wierzyciela i wraz z przesłaniem odpisu pisma dla dłużnika zobowiązać go do doręczenia korespondencji za pośrednictwem komornika. Niezależnie od tego należy zwrócić uwagę, że art. 139¹ k.p.c. przewiduje, iż powoda do doręczenia za pośrednictwem komornika zobowiązuje przewodniczący, a nie organ prowadzący postępowanie. Wydaje się więc, że jedynym organem, który ma kompetencje zlecić doręczenie na mocy art. 139¹ k.p.c., jest sąd, a ściślej przewodniczący, natomiast nie może nim być komornik sądowy. Ponadto art. 139¹ k.p.c. wyraźnie wskazuje, że ma on zastosowanie w przypadku pierwszego pisma procesowego, a nie kolejnych pism. Skoro ustawodawca zadbał o ochronę pozwanego, występującego następnie w postępowaniu egzekucyjnym w charakterze dłużnika, poprzez skuteczne doręczenie pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę ochrony jego praw na samym początku sporu sądowego, to wydaje się zbędne doręczanie pisma w postępowaniu egzekucyjnym również w trybie art. 139¹ k.p.c. Doręczenie pierwszego pisma procesowego ma na celu zapewnienie, że korespondencja jest przesyłana na odpowiedni adres pozwanego/uczestnika i że strona przeciwna postępowania ma świadomość toczącego się postępowania sądowego. Podobne stanowisko wyraża A. Jakubecki, który wskazuje ponadto, że „rozwiązanie polegające na powierzeniu doręczenia innemu komornikowi byłoby zbędnym przedłużeniem postępowania”⁴⁵.

W związku z powyższym należy poczynić jeszcze jedną uwagę. Otóż postępowanie cywilne w danej sprawie może przebiegać w czterech różnych konfiguracjach. Po pierwsze poprzez stadium postępowania rozpoznawczego, a następnie postępowania egzekucyjnego, czyli wykonawczego, po drugie tylko przez stadium rozpoznawcze, po trzecie tylko przez stadium egzekucyjne, obejmujące postępowanie klauzulowe i właściwe stadium egzekucyjne, po czwarte tylko przez właściwe

⁴⁵ J. Bodio, *art. 139(1) Doręczenie...*, s. 339.

stadium egzekucyjne⁴⁶. Doręczenie pozwanemu pism przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego będzie mieć miejsce tylko w pierwszym wariantcie, tzn. gdy postępowanie cywilne będzie obejmowało etap postępowania rozpoznawczego i egzekucyjnego. Na gruncie art. 759² § 2 k.p.c. pozostaje wątpliwość, co w sytuacji gdy postępowanie cywilne przebiega przez stadium postępowania klauzulowego, a następnie właściwego egzekucyjnego albo tylko właściwego postępowania egzekucyjnego. W tym przypadku dłużnik nie otrzyma przed wszczęciem postępowania egzekucyjnego żadnego innego pisma. W związku z tym powstaje pytanie, co w przypadku, gdy komornik nie będzie miał możliwości skutecznego doręczenia dłużnikowi pisma, które stanowi pierwsze pismo, choć niekoniecznie spełniające wymagania pisma procesowego, skoro wyłączona jest możliwość stosowania art. 139¹ k.p.c. Wydaje się, że słuszne będzie zastosowanie w takim przypadku fikcji doręczenia uregulowanej w art. 139 § 1 k.p.c. Okazuje się, że również w tym przypadku regulacja określona w art. 139¹ k.p.c. nie spełnia w pełni swojej funkcji, gdyż zawiera kolejne mankamenty, które nie zostały uwzględnione przez ustawodawcę podczas prac legislacyjnych⁴⁷.

Wnioski

Na podstawie niniejszego opracowania zauważyć można, że wprowadzona na mocy ustawy z dnia 4 lipca 2019 roku o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw regulacja tzw. doręczenia komorniczego budzi wiele wątpliwości interpretacyjnych. Problemy interpretacyjne pojawiają się już na etapie określenia zakresu przedmiotowego zastosowania art. 139¹ k.p.c. Główną przyczyną zaistniałej sytuacji jest rozbieżność między regulacją zawartą w art. 139¹ k.p.c. a art. 3 ust. 4 pkt 1 KomSądU. Zakres przedmiotowy pism, które doręczane są przez komorników sądowych na mocy art. 3 ust. 4 pkt 1 KomSądU, jest bowiem szerszy, niż wynika to z przepisu 139¹ k.p.c. Niezależnie od powyższego właściwe wydaje się stwierdzenie, że poza doręczaniem za pośrednictwem komorników sądowych pozwów winny być również doręczane np. zobowiązania sądu, a także nakazy zapłaty w postępowaniu upominawczym i nakazowym. Pismami procesowymi, do których nie będzie mieć zastosowania art. 139¹ k.p.c., są natomiast: wnioski o zawiązanie do próby ugodowej, wnioski o zabezpieczenie dowodu składany

⁴⁶ W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, op. cit., s. 425.

⁴⁷ Ł. Zamojski, op. cit., s. 24–25; D. Markiewicz, op. cit., s. 570.

przed wszczęciem postępowania oraz postanowienie o przekazaniu do innego równorzędnego lub niższego sądu.

Nadto w niniejszym artykule poczyniono szerokie rozważania dotyczące pojawiających się w doktrynie wątpliwości w przedmiocie zastosowania art. 139¹ k.p.c. wobec osób prawnych wpisanych do Krajowego Rejestru Sądowego i osób je reprezentujących. Słuszne wydaje się przyjęcie tezy, że art. 139¹ k.p.c. nie ma zastosowania wobec osób prawnych wpisanych do Krajowego Rejestru Sądowego i osób je reprezentujących.

Bibliografia

- Bodio J., *art. 139(1) Doręczenie pierwszego pisma przez komornika*, w: T. Zembruski (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian. T. I*, Warszawa 2020.
- Bodio J., *art. 139(1)*, w: A. Jakubecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do wybranych przepisów nowelizacji 2019*, Lex/el. 2019.
- Borodziuk, M., *Doręczenie komornicze w praktyce sądowej po zmianach procedury cywilnej dokonanych 7 listopada 2019 roku*, „Prokuratura i Prawo” 2021, nr 3.
- Broniewicz W., Marciniak A., Kunicki I., *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2020.
- Jankowski J., *Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego mocą ustawy z 4.7.2019 r. (cz. I – Przepisy ogólne; Właściwość sądu; Skład sądu; Wyłączenie sędziego; Pisma procesowe i Doręczenia; Posiedzenia sądowe; Pozew)*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 18.
- Jaworski S., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do zmian*, Warszawa 2019.
- Markiewicz D., *art. 139¹ Doręczanie pisma pozwanemu przez powoda*, w: T. Szanciło (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. art. 1–50539. Tom I*, Warszawa 2019.
- Michalska-Marciniak M., *art. 133 KPC Odbiorca*, w: A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. art. 1–205*, Legalis/el.
- Michalska-Marciniak M., *art. 139¹ KPC Doręczanie przez powoda*, w: A. Marciniak (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Tom I. Komentarz. art. 1–205*, Warszawa 2019.
- Rewerska A., *Zobowiązanie do doręczenia pozwu lub innego pisma procesowego wywołującego potrzebę podjęcia obrony praw pozwanego za pośrednictwem komornika – art. 139¹ k.p.c.*, w: M. Białecki, S. Kotas-Turoboyska, F. Manikowski, E. Szczepanowska (red.), *Nowelizacja postępowania cywilnego. Wpływ zmian na praktykę sądową*, Warszawa 2021.
- Rylski P., *O nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego ustawą z 4.07.2019 r.*, „Palestra” 2019, nr 11–12.

- Sławicki P., Sławicki P., *Doręczenia pism za pośrednictwem komornika sądowego w postępowaniu zabezpieczającym, klauzulowym i egzekucyjnym*, „Przegląd Sądowy” 2020, nr 11–12.
- Sławicki P., Sławicki P., *Doręczenia pism za pośrednictwem komornika sądowego w postępowaniu nieprocesowym*, „Przegląd Sądowy” 2021, nr 2.
- Sołtysik S., *Doręczenie komornicze (art. 139¹ k.p.c.) – próba oceny regulacji ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania przez ustawodawcę konstrukcji doręczenia autonomicznego*, w: M. Dziurda, T. Zembrzuski (red.), *Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, Warszawa 2021.
- Tomaszek A., *Nowe zasady postępowania po nowelizacji procedury cywilnej*, „Monitor Prawniczy” 2019, nr 19.
- Uliasz M., *art. 139¹ Doręczanie pism pozwanemu przez powoda*, w: J. Gołaczyński, D. Szostek (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do ustawy z dnia 4.7.2019 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, Warszawa 2019.
- Weitz K., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Postępowanie rozpoznawcze*, w: T. Ereciński (red.), Warszawa 2016.
- Włodkiewicz B., *Funkcja ochronna doręczenia na podstawie art. 139¹ K.P.C.*, w: M. Dziurda, T. Zembrzuski (red.), *Praktyka wobec nowelizacji postępowania cywilnego. Konsekwencje zmian*, Warszawa 2021.
- Zamojski Ł., *Doręczenie pozwanemu pierwszego pisma procesowego wywołującego potrzebę obrony na podstawie art. 139(1) KPC*, „Monitor Prawa Handlowego” 2019, nr 3.

Service by a court enforcement officer. The material and personal scope of serving documents by a court enforcement officer in the light of art. 139¹ of the Code of Civil Procedure

Abstract

This study addresses issues concerning the so-called service by a court enforcement officer. The provisions specified in art. 139¹ of the Code of Civil Procedure were implemented under the Act of 4 July 2019 amending the Code of Civil Procedure and certain other acts. This study constitutes an attempt to define the personal and material scope of application of art. 139¹ of the Code of Civil Procedure.

Along with the analysis of the material scope, a catalogue of documents which are subject to service by a court enforcement officer is specified. The author discusses in particular whether the following documents are subject to service by a court enforcement officer: petitions for summons to a conciliation session, petitions for securing evidence submitted prior

to initiation of the proceeding, decisions to refer the case to a different court for adjudication, court orders and obligations toward the court.

In addition, the personal scope of the provision in question is broadly reflected upon and it is determined whether art. 139¹ of the Code of Civil Procedure shall apply to legal persons.

This study is based on the provisions of law in force laid down in the Code of Civil Procedure, in particular in art. 139¹ of the Code. Moreover, the author make use of the professional literature and judicial decisions issued hitherto. The study concerns the application of the provisions of art. 139¹ of the Code of Civil Procedure in the jurisprudence. More precisely, I take into consideration the decisions of courts of appeal competent for the area of Łódź and Warsaw by using the documentation gathered in the legal office I work in.

Keywords: service by a court enforcement officer, service of summons, service in civil proceedings, material scope of service by a court enforcement officer, personal scope of service by a court enforcement officer

CYTOWANIE

Lipińska J., *Doręczenie komornicze. Zakres przedmiotowy i podmiotowy doręczenia komorniczego w świetle art. 139¹ k.p.c.*, „Acta Iuris Stetinensis” 2022, nr 1 (vol. 37), 87–107,
DOI: 10.18276/ais.2022.37-05.